



۴. چگونه با او مبارزه می کردند؟
۵. چه کسانی با پیامبر به مبارزه برخاستند و راز مخالفتها چه بود؟
۶. نزدیکترین دوستان او چه کسانی بودند؟
۷. پیامبر در چه اموری الگوی امت اسلامی بوده و خواهد بود؟
۸. پیامبر اکرم ﷺ چه برنامه‌ای برای استفاده از وقت خویش داشت؟
۹. پیامبر اکرم چه گامهایی در حمایت از محرومان برداشتند؟
۱۰. دشمنان خارجی پیامبر چه گروههایی بودند؟
- در زمینه شناخت بهتر رسول اعظم ﷺ پرسشهای فراوانی مطرح است که بدون پاسخ گویی به آن چهره مقدس نبوی در هاله‌ای از ابهام باقی می ماند و امت از فیض دیدار محروم می شود. برای نمونه به پرسشهای زیر توجه کنیم:
۱. پیامبر از چه اموری رنج می برد؟
۲. چه انتظاراتی از آن بزرگوار داشتند؟
۳. او را به چه مسائلی متهم می کردند؟

وظایف امت در برابر پیامبر اکرم ﷺ

در این فرصت تنها به جستجوی پاسخ یک سؤال می پردازم که:

وظایف مسلمین نسبت به رسول گرامی ﷺ چیست؟

وظایف امت در برابر پیامبر اکرم ﷺ

امت اسلامی در برابر پیامبر اعظم ﷺ وظایفی سنگین و در عین حال شیرین بر عهده دارد. شناخت این وظایف و عمل به آن، شرط بهره گیری از انوار بیکران نبوی و تنها راه برون رفت از ظلمات زندگی حیوانی و شیطانی به سوی «مکارم اخلاق» و نور الهی است. وظایف ما نسبت به پیامبر ﷺ شامل چندین بخش اساسی است:

الف. وظایف معرفتی

۱. شناخت اهداف نبوی؛
۲. شناخت اخلاق نبوی؛
۳. شناخت تاریخ نبوی؛
۴. شناخت سیره نبوی؛
۵. شناخت مواضع و رفتار نبوی در برابر دیگران.

ب. وظایف عاطفی

۱. محبت به پیامبر ﷺ؛
۲. محبت به فرزندان پیامبر ﷺ؛

۱۱. منافقان با رسول خدا ﷺ چگونه رفتار می کردند؟

۱۲. رفتار تربیتی رسول اکرم ﷺ با اصحاب و خاندانش چگونه بود؟

۱۳. پیامبر اکرم برای حمایت از بانوان چه گامهایی برداشت؟

۱۴. پیامبر گرامی بشریت را به چه اموری دعوت می کرد؟

۱۵. مهم ترین معجزات رسول اکرم چه اموری بود؟

۱۶. آیا مسلمانان در قرون مختلف و مناطق گوناگون به دستورات نبوی عمل کردند؟

۱۷. پیامبر چگونه تصمیم گیری می کرد؟ بر اساس وحی؟ بر اساس مشاوره؟ بر اساس تشخیص خویش؟

۱۸. آیا پیامبر برای تداوم دین خویش برنامه ای ارائه داد؟

۱۹. نگرانی رسول خدا نسبت به حوادث آینده چه بود؟

۲۰. اسلام چگونه در جهان گسترش یافت؟

۲۱. برنامه اقتصادی، نظامی، امنیتی، تربیتی آن حضرت برای امت چه بود؟



امت اسلامی در برابر پیامبر اعظم ﷺ و وظایف سنگین و در عین حال شیرین بر عهده دارد. شناخت این وظایف و عمل به آن، شرط بهره گیری از انوار بیکران نبوی و تنها راه برون رفت از ظلمات زندگی حیوانی و شیطانی به سوی «مکارم اخلاق» و نور الهی است

برنامه رسول خدا ﷺ برنامه‌ای الهی و جامع و چند منظوره و بسی بدیل است. تمام نیازهای بشریت را در دنیا و آخرت مورد توجه قرار داده است. پیگیری این اهداف و اجرای این برنامه شرط سعادت دو جهانی انسان است. رسول خدا ﷺ بر عموم بشریت حق حیات معنوی دارد و انسان بودن ما مدیون رهنمودها و تلاشهای اوست. ولی، وظایف ما نسبت به آستان مقدس نبوی در پنج بخش قابل تنظیم و تدوین است.

۱. وظایف معرفتی؛
۲. وظایف عاطفی؛

۳. محبت به شهر و دیار نبوی؛
 ۴. محبت به دوستان رسول الله ﷺ؛
 ۵. نفرت از دشمنان رسول خدا ﷺ.
- ج. وظایف تبلیغی**
۱. معرفی پیامبر به خانواده و فرزندان؛
 ۲. معرفی پیامبر به دوستان و برادران دینی؛
 ۳. معرفی پیامبر به جهان معاصر؛
 ۴. معرفی پیامبر به نسلهای آینده؛
 ۵. شبهه زدایی نسبت به ساحت مقدس نبوی.

د. الگوگیری و وظایف رفتاری
ه. وظایف اجرایی و اجتماعی

۱. پیگیری اهداف فرهنگی پیامبر ﷺ؛
۲. پیگیری اهداف اقتصادی پیامبر ﷺ؛
۳. پیگیری اهداف سیاسی پیامبر ﷺ؛
۴. پیگیری اهداف بهداشتی پیامبر ﷺ؛
۵. پیگیری اهداف درمانی پیامبر ﷺ.



کامل دولتمردان مسلمان و رهبری امت است.

در بخش نورآفرین زندگی پیامبر ﷺ برای دولتمردان مسلمان می توان به فهرست زیر اشاره کرد:

- سیره نبوی در امر به معروف؛

- سیره نبوی در منکر ستیزی؛

- سیره نبوی در دفاع از جان و مال

و عقل و عرض و دین مردم مسلمان؛

- سیره نبوی در قضاوت و داوری؛

- سیره نبوی در زمینه های

گردآوری، نگهداری و حفظ بیت المال

و شیوه مصرف آن؛

- سیره نبوی در تعمیم فرهنگ

قرآنی؛

- سیره نبوی در اقامه جمعه و

جماعت و ساخت مساجد و مدیریت

آن؛

- سیره نبوی در برگزاری حج و

عمره؛

- سیره نبوی در خدمت رسانی و

قضا و حوائج عمومی و گسترش علوم

و فنون و مهارت های زندگی؛

- سیره نبوی در حمایت از محرومان

۳. وظایف رفتاری و الگوگیری؛

۴. وظایف تبلیغی؛

۵. وظایف اجرایی و اجتماعی.

پیامبر ﷺ بزرگ ترین محبوب و

حبیب خداست و انسان به هر میزان

شیفته و شیدای او باشد و به وظایف

الهی خویش عمل کند، رنگ و بوی

آسمانی می گیرد و نمونه های زندگی

دلپذیر رسول رحمت را در جهان پیاده

می کند.

قرآن، باران رحمت الهی و پیامبر،

سحاب فیض آفرین آسمانی است.

﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا﴾^(۱) «از

آسمان آب پاک نازل کردیم.» انسان

بدون انس با قرآن و عشق پیامبر و

آل او از «پلیدی شرک و نفاق» پاک

شدنی نیست. قرآن، اقیانوس معرفت،

و عترت، کشتی نجات بشریت است.

وظیفه امت، معرفت خدا و احکام و

قوانین او و عمل به دستور اوست و این

گوهر جز در سایه عشق پیامبر ﷺ و اهل

بیت ﷺ دست یافتنی نیست.

پیامبر اعظم ﷺ الگوی فرد فرد ملت

مسلمان و امت اسلامی است. الگوی

پیامبر ﷺ بزرگ‌ترین محبوب و حیب خداست و انسان به هر میزان شیفته و شیدای او باشد و به وظایف الهی خویش عمل کند، رنگ و بوی آسمانی می‌گیرد و نمونه‌های زندگی دلپذیر رسول رحمت را در جهان پیاده می‌کند

و گروه‌های نیازمند؛

- سیره نبوی در ظلم ستیزی و حمایت از مظلومان در سراسر گیتی؛
- سیره نبوی در تعلیم و تربیت عمومی؛

- سیره نبوی در مشاوره و همفکری با مردم و استفاده از عقل جمعی؛
- سیره نبوی در اجرای حدود و احکام الهی؛
- سیره نبوی در عزل و نصب کارگزاران؛

- سیره نبوی در زهد و ساده زیستی، در لباس و غذا و مسکن و مرکب و ...؛

- سیره نبوی در حمایت از ازدواج و نحوه هدایت و مهار غریزه جنسی؛

- سیره نبوی در حمایت از اشتغال و کارهای تولیدی، توزیعی و خدمات؛
- سیره نبوی در زمینه اطلاعات و رازداری و مسائل امنیتی؛

- سیره نبوی در پاسداری از آزادیها و حقوق جامعه.

سیره شخصی رسول گرامی ﷺ برای فرد فرد امت الگو و اسوه ای حسنه است. سیره حکومتی آن بزرگوار برای رهبری و دولتمردان مسلمان بهترین شیوه مدیریت و حکومت است. رفتار عبادی رسول گرامی برای همه امت چه دولتمردان و چه مردم عادی الگویی کامل است.

انواع عبادات (نماز، روزه، انفاق و ...)، میزان عبادات و جدی بودن آن حضرت در ارتباط خالصانه با خدای متعال، سرمشق کامل زندگی معنوی او از جامعه اسلامی است، «لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ»^(۱)

اوج بندگی، اوج قرآن شناسی و قرآن مداری، اوج مهرورزی به مؤمنان و صلابت در برابر دشمنان خارجی، اوج عدالت و تلاش برای حفظ اتحاد و



وظایف امت در برابر پیامبر اکرم ﷺ

برخی پیامبر ﷺ را در حدّ یکی از دانشمندان برجسته روزگاران گذشته می دانیم.

برخی پیامبر ﷺ را در حدّ یک مصلح و خیرخواه اجتماعی زمان خویش می شناسیم.

برخی پیامبر ﷺ را در حدّ یک پزشک عمومی و طیب دلسوز و حکیم باتجربه باور داریم.

برخی پیامبر ﷺ را در حدّ یک جوانمرد اجتماعی و یک پهلوان حامی محرومان می دانیم.

برخی پیامبر ﷺ را به عنوان یک فرمانده شجاع نظامی می شناسیم.

پیامبر گرامی ﷺ تمام این ویژگیها را دارد؛ ولی در هیچ کدام محصور و محدود نمی شود.

بشر همیشه در برابر دو «فرهنگ حق و باطل»، دو نوع «رهبری حق و باطل»، دو گونه «قانون حق و باطل»، دو نوع «اخلاق حق و باطل»، دو گونه «ساختار و سیاست حق و باطل» و آداب «حق و باطل» قرار دارد.

پیامبر اعظم ﷺ در همه این موارد

برادری امت اسلامی، اوج دوراندیشی و توجه به نقشه های کفار و منافقان، در اخلاق و رفتار و عملکرد پیامبر گرامی ﷺ مشهود است. کتب سیره و سنن پیامبر ﷺ، انباشته از شواهد گوناگون اخلاق و رفتار آن بزرگوار است.

برداشت های ناقص از زندگی پیامبر ﷺ ریشه بسیاری از بی مهریها نسبت به پیامبر خداست.

برخی رسول اکرم ﷺ را در حدّ یک مسئله گو می شناسیم.

برخی رسول اکرم ﷺ را در حدّ یک معلم اخلاق می دانیم.

برخی پیامبر ﷺ را در حدّ یک خطیب و مبلغ دینی تلقی می کنیم.

برخی پیامبر ﷺ را به عنوان یک مرجع تقلید و مقام افتاء ترسیم می کنیم.

برخی پیامبر ﷺ را در حدّ یک قدیس و زاهد و عابد گوشه نشین می شناسیم.

برخی به پیامبر ﷺ به عنوان یک سیاستمدار و نظریه پرداز سیاسی نگاه می کنیم.

رفتار و اخلاق به میزانی حق است که با اندیشه و فرهنگ و اخلاق و رفتار و اهداف نبوی هماهنگ باشد.)

ترسیم ناقص چهره نبوی و ارثه چهره مهربانی فقط یا قاطعیت و صلابت محض از رسول گرامی ﷺ کاری ناتمام و گاه بدآموز است.

ترسیم چهره‌ای ناقص و نادرست، گاهی مولود جهل و بی‌خبری و گاهی تأثیرپذیری از فرهنگ بیگانگان و به دلیل اغراض و امراض سیاسی و روانی است. گرچه، شناخت جامع و کامل رسول اعظم ﷺ برای ما انسانهای ناقص و ناتوان مقدور نیست؛ اما به میزانی که معرفت ما نسبت به خورشید و توان بهره‌گیری ما از انوار او بیش‌تر باشد، بهتر می‌توانیم از سرچشمه فیض نبوی بهره‌مند شویم و دیگران را از آن برخوردار سازیم. البته بین تحریف‌گری و معرفی ناقص و اساسی وجود دارد. برخی فراوان و اساسی وجود دارد. برخی همان گونه که در تحریف معنوی و لفظی قرآن می‌کوشند، آگاهانه تلاش می‌کنند، سیمای آسمانی پیامبر ﷺ

اوج بندگی، اوج قرآن شناسی و قرآن مداری، اوج مهرورزی به مؤمنان و صلابت در برابر دشمنان خارجی، اوج عدالت و تلاش برای حفظ اتحاد و برادری امت اسلامی، اوج دوران‌دیشی و توجه به نقشه‌های کفار و منافقان، در اخلاق و رفتار و عملکرد پیامبر گرامی ﷺ مشهود است

مبلغ و حامی و مرزبان «فرهنگ حق»، «عقیده حق»، «رهبری حق»، «قانون حق»، «اخلاق حق» و «سیاست حق» و آداب و رسوم شایسته و الهی و انسانی است، و از سوی دیگر در برابر عقیده باطل، فرهنگ باطل، رهبری باطل، قانون باطل، اخلاق باطل و سیاستهای باطل و آداب و عادات ناروا و باطل به افشاگری و ستیر و جهاد و روشنگری می‌پردازد. (عقیده و اخلاق و رفتار نبوی، ترازوی ارزیابی انسانهاست. هر فرد، هر دولت، هر دانشمند، هر مصلح اجتماعی، هر فکر و اندیشه و هر گونه



راستی او چگونه بود؟

او برادر بود و امین؛ امین آسمان و زمین. بنده خدا بود و به زبان مردم سخن می‌گفت. فروتن بود و بلنداندیش. مهربان بود و محمد مصطفی ﷺ بشیر بود و نذیر، دلسوز خلق بود و فرستادهٔ حق. بشیر بود و نذیر، منادی معروف بود و پیکارجوی منکر.

شبهها را به قیام و قعود و رکوع و سجود طی می‌کرد. او اسوهٔ طهارت و پاکی بود.

سنت مدارا با مردم و صلابت در برابر کفار در زندگی او برجسته بود. در برابر جنگها و سختیها بشدت صبور و مقاوم بود.

غیر از خدا از احدی نمی‌ترسید. اهل صلح ارحام بود و خطاکاران پشیمان را می‌بخشید. وعده‌های خویش را دینی بر عهده می‌شناخت.

به ضعیفان کمک می‌کرد و یاری آنان را از صدقه دادن برتر می‌دانست. هنوز هم هر چه خوبی در میان امت اسلامی است، از یادگارهای آن

را زمینی نشان دهند و ریسمان پیامبر خدا را آن گونه که خود دوست دارند، ترسیم کنند.

شناخت دقیق و جامع سیمای پیامبر اکرم ﷺ و معرفی درست آن بزرگوار وظیفه‌ای است که بر عهدهٔ تمام شیفتگان و پیروان آن امام رحمت و اسوهٔ عدالت و عبادت قرار دارد. حوزه‌های علوم اسلامی و مبلغان اسلامی، در خط مقدم و صدر این مسئولیت فرهنگی و تبلیغی جای دارند. همه باید با گفتار و رفتار در معرفی رسول اکرم ﷺ به جهان بکوشیم.

برای شناخت پیامبر ﷺ چه باید کرد؟

شناخت قرآن، شناخت شاگردان برجستهٔ مکتب تربیتی پیامبر ﷺ، شناخت تاریخ و سیرهٔ معتبر و گزارشهای دوستان و دشمنان آن بزرگوار هر کدام می‌تواند بخشی از زندگی و راه و رسم پیامبر گرامی ﷺ را نشان دهد. نمی‌تواند از اخلاق او هنوز هم به انسان و جهان طراوت می‌بخشد و بشریت هر روز به ارمغان آسمانی، بیش‌تر احساس نیاز می‌کند.



رسول رب العالمین است. به قول اقبال لاهوری:

مؤمنان زیر سپهر لاجورد
 زنده از عشق اند نی از خواب و خورد
 می نمی دانی عشق و مستی از کجاست
 این شعاع آفتاب مصطفی است^(۱)
 بی تردید دوستی پیامبر اعظم ﷺ
 و اهل بیت ﷺ او بزرگترین مشعل
 هدایت امت و «سراج منیر» زندگی
 جامعه بشری است. محبت و دوستی
 پیامبر و اهل بیت آن بزرگوار و ارتباط
 عاطفی با آنان راهنمای عمل و رفتار بر
 اساس قرآن و سنت نبوی است؛ ولی
 هرگز جانشین و جایگزین «عقیده» و
 «عمل» اسلامی نیست. از حضرت علی
 بن موسی الرضا علیه السلام نقل شده است: «لَا
 تَدْعُوا الْعَمَلَ الصَّالِحَ وَالْإِحْتِهَادَ فِي الْعِبَادَةِ
 اتِّكَالًا عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ علیهم السلام لَا تَدْعُوا
 حُبَّ آلِ مُحَمَّدٍ هَمَّ وَالتَّسْلِيمَ لِأَمْرِهِمْ
 اتِّكَالًا عَلَى الْعِبَادَةِ فَإِنَّهُ لَا يَقْبَلُ أَحَدُهُمَا
 دُونَ الْآخَرِ وَاعْلَمُوا أَنَّ رَأْسَ طَاعَةِ اللَّهِ
 سُبْحَانَهُ التَّسْلِيمُ لِمَا عَقَلْنَاهُ وَ مَا لَمْ نَعْقَلْهُ
 فَإِنَّ رَأْسَ الْمَعَاصِي الرَّدُّ عَلَيْهِمْ»^(۲) با تکیه

بر محبت آل محمد علیهم السلام هرگز عمل
 صالح و تلاش در عبادت را رها نکنید
 و همچنین هرگز به اتکای عبادت دست
 از محبت آل پیامبر علیهم السلام و تسلیم در برابر
 فرمان ایشان برندارید. هیچکدام بدون
 دیگری مقبول الهی نیست. و بدانید
 که سرچشمه اطاعت خداوند سبحان
 تسلیم بودن در برابر فرمان الهی است.
 چه آنچه عقل ما درک می کند و چه
 بخوبی راز و رمز آن را نداند. سرآغاز
 معاصی و گناهان نپذیرفتن رهنمودهای
 آل پیامبر علیهم السلام است. بزرگ ترین نشان
 اطاعت و ولایت پذیری، آن است که
 وقتی فلسفه برخی دستورات و موضع
 گیریها را ندانیم به دلیل اعتماد به مقام
 صادر کننده دستور (مقام ولایت) فرمان
 او را پذیرا باشیم. «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ
 يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
 صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا»^(۳)

۱. دیوان اقبال، ص ۴۲۲.

۲. بحار الانوار، مؤسسة الوفاء بیروت، لبنان، ۱۴۰۴

ق، ج ۷۵، ص ۳۴۹.